

Backstugusittarna på Kulla 1860-1961

Backstugusittarna var oftast egendomslösa och betecknades som inhysta dvs. boende på någon annans mark och kanske också i någon annans hus. Backstugan kunde vara ingrävd i marken, ungefär som en jordstuga, men var oftast ett hus liknande Kulla, ett hus på bar backe. Människorna som bodde i backstugor kunde vara skickliga hantverkare men var ofta fattigt folk; kvinnor med barn, orkeslösa gamlingar, de som blev "över" som socknen måste hjälpa till att försörja med råg till det dagliga brödet samt några riksdaler/ år.

De forna torparna Andreas Swensson och Ingebor Larsdotter, både födda i början av 1800-talet flyttar in och blir backstugusittare på Kulla . Vi tror att det är Andreas som är med och bygger Kulla 1860 men vet inte med säkerhet. Med sig har de sonen Johan som är född 1854. Deras övriga barn, de tre flickorna Maria, Christina och Sophia är redan så stora att de själva tjänar sitt uppehälle som pigor i trakterna runt omkring. Men snart kommer ytterligare ett barn till Kulla. Det är den yngsta dottern Sophia, som 1860 fött ett så kallat oäkta barn. Anna Britta växer upp på Kulla tillsammans med sin morbror och sina morföräldrar. Både Johan och Anna Britta går i skolan och familjen erhåller fattigvårdsunderstöd från socknen i form av råg och några riksdaler/år. De fattiga får hämta sin säd i ett magasin mitt emot kyrkan i Upphärad. Sedan får de själva gå till kvarnen för att mala. Först därefter kan de mätta sig själva och sina barn med bröd. Vid magasinet har man också auktion några gånger/år på de som inte kan ta hand om sig själva. De fattiga, barn som vuxna, auktioneras ut till lägsta möjliga pris, för det är socknen som ska betala och det får inte bli för dyrt.

På Kulla finns inte mark nog för att hålla kor eller getter men Ingebor har säkert några höns som när det är som kallast får bo inne i köket. Markerna runt omkring Kulla var på 1800-talets mitt "tassemarker", det kunde vara farligt att nämna vargen vid namn.

Ibland hjälper Andreas till hos bonden och gör några dagsverken. Bonden betalar honom 25 öre dagsverket. Ingebor hjälper också till. På hösten går hon runt i gårdarna när "hör" skall beredas, det som vi idag kallar lin. Ingebor har med all sannolikhet också en kålträdgård samt odlar potatis varje år. Hallon, blåbär och lingon plockar man gärna.

Ingebor avlider 1874. I bouppteckningen efter henne finns upptaget: "Ett manhus" á 40 kronor, vilket betyder att Andreas och Ingebor faktiskt själva ägde sitt hus.

Året därpå är det dags för barnen Johan och Anna Britta att flytta ut och börja tjäna som dräng och piga. Andreas blir ensam kvar på Kulla och tiden känns lång och besvärlig. Han börjar bli gammal och orken avtar allt mer. Året därpå går han till sockenmännen och berättar att han inte tror sig klara en vinter till på Kulla, sjuklig som han alltmer blivit. Sockenmännen lovar återkomma med ett besked. Andreas är skyldig socknen mycket pengar, nästan 300: -. Det är en stor förmögenhet för en fattig. Skulden kan ha tillkommit p.g.a. att man gett familjen lån för att kunna bygga sitt hus eller för mycket utbetalt i

fattigvårdsunderstöd, vi vet inte. Men faktum kvarstår, Andreas har en skuld som måste återbetalas. Därför får han överlåta huset till socknen och han utackorderad till en familj. Där han blir kvar i 2 år innan han avlider 1878.

Men Kulla kommer inte att förbli tomt. 1876 flyttar dottern Sophia in och hon har med sig ett nytt oäkta barn, han heter Fredrik. Sophia och Fredrik bli kvar på Kulla i 8 år och flyttar sedan till Sandbacken i Upphärad.

I början av 1900-talet kommer Lars Andreasson med sin familj till Kulla. Han är murare och har flera barn. Det är han som bygger ut Kulla till dess nuvarande storlek, med boddel och farstu och det är med säkerhet också han som bygger alla murar på Kulla och källaren. 1913 köper hans son Albin Larsson huset och Kulla byter namn till Oskarsberg. På hösten samma år avlider fadern. Albin flyttar "Svedjan" som tidigare låg vid motions slingan. Men Albins yngre bror och mamma Johanna blir kvar på Kulla till omkring 1920.

På 1920-talet hyr Albin ut huset till familjen Andersson. Det är mejeristen Anders med fru och sonen Evert. Olga har berättat att det är på Kulla som hon lär sig att älska skogen, tystnaden och det enkla livets gåvor. I slutet av 20-talet ska Evert börja skolan och de måste flytta för att han ska få kortare väg att gå, men Olga kom att längta tillbaka till Kulla i resten av sitt liv. Under 30-talet hyr Albin ut Kulla som sommarbostad till en Göteborgsfamilj och det enda vi vet om denna familj är att dottern hette Berit och att hon kom att bli lärare i Göteborg.

I början av 1940-talet säljer Albin Larsson huset till Johan Edvin Olofsson. Edvin är änklings och 71 år gammal. Han lever som en enstöring och vill inte gärna ha upp folk till Oskarsberg. Han odlar mycket potatis som han förvarar i källaren. Edvin bor på Kulla i 20 års tid och två dagar före julafton 1961 finner man honom liggandes död i soffan i köket.

Dösboet efter Edvin äger huset i 10 år innan Edvins son Sven köper det 1971. Efter hans död säljs det 1985 till Gunnar Andersson, båda dessa använder Kulla som fritidsbostad.

Backstugans Vänner bildas i juni 2005 för att försöka rädda Kulla undan vandaliseringen. Samma år skänker dödsboet efter Gunnar Andersson huset till föreningen. Under åren som gått har varsam renovering gjorts under överinseende av och med ekonomisk hjälp från Västarvet, Länsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och Trollhättans Stad.

Stöd gärna vårt arbete på Kulla genom att bli medlem för en ringa kostnad 50:-/år. Då får du också vår medlemstidning Kullabladet som utkommer med 2 nr/år.

Studieförbundet Vuxenskolan sponsrar oss med annonsering och kopiering av Kullabladet. Mer info om Kulla på www.backstugansvanner.se Inför varje visning eller program annonserar vi under "på gång" i ttela. Du som vill veta mer om backstugusittarna på Kulla är välkommen till någon av våra visningar och föredrag, var vänlig se särskilt programblad.

Backstugan Kulla byggnadsminnesförklarades 2010.

